

دخلوخروج

شنبه ۴ خرداد ۱۳۹۸ - شماره ۱۸

پرونده روز

۲

نرخ تورم اردیبهشت ماه به ۳۴/۲ رسید

مرکز آمار ایران از رسیدن نرخ تورم در اردیبهشت ماه ۹۸ به ۳۴٫۲ درصد خبر داده و اعلام کرده تغییرات قیمت در گروه مواد خوراکی و غیر خوراکی به ترتیب ۸۲٫۶ و ۳۹٫۲ درصد است.

نرخ تورم دوازده ماهه منتهی به اردیبهشت ماه ۱۳۹۸ به ۳۴٫۲ درصد رسید که نسبت به همین اطلاع در ماه قبل (۳۰٫۶ درصد) ۳٫۶ واحد درصد افزایش نشان می دهد.

● افزایش نرخ تورم خانوارهای کشور

در اردیبهشت ماه ۱۳۹۸ عدد شاخص کل (۱۰۰=۱۳۹۵) به ۱۷۳٫۵ رسید که نسبت به ماه قبل ۱٫۵ درصد افزایش نشان می دهد. در این ماه درصد تغییر

مروری بر تجارب بین المللی در توزیع یارانه کالای اساسی

نسخه های خارجی صف شکنی

محمد حقگو

روزنامه نگار

گزارش تحلیلی هفته قبل دخل و خرج، به این نکته اشاره داشت که تکیه عمده دولت در شرایط فعلی برای این که کالاهای اساسی را به دست مردم برساند، بر روش توزیع دولتی کالا به قیمت مصوب استوار است. روشی که گرانی ۷۳٫۲ درصدی این کالاها در سال گذشته، ریخت و پاش ۱۲۶ هزار میلیارد تومانی و در عین حال اثر تقریباً صفر توزیع این کالاها بر رفاه خانوارها را به بار آورده است. هم چنین به این موضوع اشاره شد که حمایت از اقشار ضعیف صرفاً مختص ایران نیست. با این تفاوت که دیگر کشورهای دنیا نیز در مواجهه با پدیده فقر، مجموعه ای از تدابیر را به کار می برند.

به این بهانه، امروز می خواهیم نگاهی به روش های توزیع یارانه در سایر نقاط دنیا بیندازیم. آن گونه که بر می آید، سایر کشورها بدون واهمه از این که این قبیل اقدامات، لقب پوپولیستی بگیرد یا خیر، «حمایت موثر» از اقشار ضعیف در آمدی را در دستور کار خود قرار داده اند. این حمایت ها اگر چه در کشورهای با سطح گسترده تر فقر، بیشتر مشاهده می شوند، اما در کشورهای پیشرفته تر مانند آمریکا و اتحادیه اروپا هم برای طیف گسترده ای از اقشار ضعیف به اجرا در می آیند.

ضعیف نیز بهره مند شوند. این نوع پرداخت ها در مقایسه با سایر انواع یارانه ها مقبولیت عمومی بیشتری داشته و گاهی از آن ها برای اهداف سیاسی نیز استفاده می شود. با این حال، صرف هزینه های هنگفت، ریخت و پاش های اجرایی و نیز بهره مندی بیشتر افرادی که امکان مصرف بیشتر دارند، از جمله معایب این روش توزیع یارانه هاست. امروزه در کشورهای پیشرو، کمتر از این نوع یارانه ها که در حقیقت یارانه های پنهان هستند، استفاده می شود، چرا که منبع تامین یارانه ها در این کشورها عمدتاً از مالیات تامین می شود. در مقابل کشورهایی که دسترسی آسان به منابع نفت دارند، اقبال بیشتری به این یارانه ها از خود نشان می دهند. چرا که می توانند بدون ایجاد حساسیت، با فروش منابع مشترک بین نسلی، اهداف کوتاه مدت اقتصادی و سیاسی خود را تامین کنند.

۵- معافیت از پرداخت هزینه: این نوع معافیت ها نیز برای کاهش فاصله دسترسی اقشار ضعیف به کالاها یا خدماتی نظیر آموزش و بهداشت ارائه شده و مشابهت هایی با پرداخت های نقدی مشروط دارد.

۶- برنامه کار عمومی: در این برنامه، به فقرا در ازای کار، پول یا غذا داده می شود. هدف این برنامه ها عمدتاً فعال سازی

بر اساس این برنامه توزیع غذا، مقدار و مدت ارائه بن های حمایتی غذا بستگی به وضعیت اقتصادی هر فرد و ساختار خانواده داشت. افرادی که شرایط بسیار دشوار مالی و اقتصادی داشتند، می توانستند بدون هیچ مشکلی بن غذا دریافت کنند. سایر اقشار هدف اما باید ۵۰ تا ۲۰ درصد از قیمت یک وعده غذایی را خود پرداخت می کردند. از سوی دیگر توزیع بن غذا بسته به نیاز گروه های سنی مختلف (نوزادان، کودکان، نوجوانان، بزرگسالان، سالمندان) و همچنین توانایی آن ها برای آماده سازی غذا متفاوت بود.

بررسی خراسان حاکی از این است که بر اساس آمارهای سال ۲۰۱۰، بیش از ۱۸ میلیون نفر در اروپا از بن های غذا بهره مند شده اند.

با این حال این اتحادیه در سال های اخیر، این طرح را تغییراتی داده و گسترده تر کرده است. به طوری که در سال ۲۰۱۲ کل بودجه مربوط به این برنامه ۱۰۴ میلیون یورو بوده که در سال ۲۰۱۳، به ۱۱۳ میلیون یورو افزایش یافته است. با این حال، پس از آن و از سال ۲۰۱۴ با جایگزینی طرحی بنام FEAD بجای MDP مقرر شده تا هر کشور عضو، برای توزیع مواد غذایی، سازمان تامین مالی تاسیس کند و در این راستا اولویت باید با محصولات اروپایی باشد.

● بیش از ۴۰ میلیون آمریکایی تحت پوشش برنامه کوپنی غذا

جالب است بدانید که کوپن غذا در کشور آمریکا هم رواج دارد و بین حدود ۴۲ میلیون آمریکایی توزیع می شود. برنامه ای که آمریکایی های نیازمند ذیل آن کوپن غذا دریافت می کنند، EBT نام دارد. بر این اساس، دارندگان این بن ها، می توانند مزایای دریافتی را به دو صورت غذایی و یا نقدی دریافت کنند. این شیوه پرداخت در ۵۰ ایالت آمریکا رایج است و از سال ۲۰۰۴ تحت عنوان SNAP «برنامه غذایی کمکی مکمل» اجرا شده است. دارندگان این کارت ها می توانند با مراجعه به فروشگاه های مجاز مورد تأیید، به تهیه مایحتاج خود شامل نان و غلات، میوه و سبزیجات، گوشت، ماهی، مرغ و لبنیات اقدام کنند. البته خرید برخی کالاها همچون مشروبات الکلی، دخانیات، صابون، محصولات کاغذی، لوازم خانگی، ویتامین ها، داروها و غذای گرم ممنوع است. این ها مزایای غذایی طرح یادشده بود. مزایای نقدی این کارت ها نیز شامل کمک های عمومی دولت، کمک های موقت برای خانواده های نیازمند و پناهندگان است که می توانند برای دریافت پول نقد به دستگاه های خودپرداز مراجعه کنند. ارزیابی ها نشان می دهد که برنامه SNAP در کاهش فقر و سوءتغذیه موفق عمل کرده است. یکی از علل موفقیت SNAP، انکای آن به بخش خصوصی برای فراهم کردن دسترسی کارآمد به مواد غذایی از طریق فروشگاه های مواد غذایی و دیگر خرده فروشی هاست. همچنین محدودیتهای مواد غذایی در این برنامه بسیار کم است و دارندگان این کارت ها می توانند بر اساس قیمت ها، نیازهای تغذیه ای، سلیقه و ترجیحات خود به تهیه اقلام مورد نیاز اقدام کنند. بنابراین یکی از مشخصه های بارز SNAP تنوع مواد غذایی و دادن حق انتخاب به مصرف کنندگان است. اگرچه وجود تقلب و فساد در SNAP کم است، اما جلوگیری از آن به طور جدی در برنامه لحاظ شده و جریمه هایی برای متخلفان در نظر گرفته شده است. دریافت پول نقد کمتر توسط دارندة کارت در ازای استفاده از مزایای کارت توسط فروشنده و خرید کالاهای دیگری به جز اقلام مشخص شده در کارت، عدم صلاحیت خانوار برای دریافت کمک و ارائه اطلاعات نادرست، نمونه هایی از موارد تخلف در این برنامه هستند.

● روند رو به رشد گرایش به پرداخت های نقدی

با عنایت به انواع روش های توزیع یارانه، باید گفت که تجربه کشورهای دنیا در توزیع یارانه حاکی از اقبال رو به رشد روش پرداخت نقدی است. بر اساس یک مطالعه انجام شده در سال ۲۰۰۴، از میان ۱۲۲ برنامه حمایتی در دنیا، ۴۹ برنامه مربوط به پرداخت های انتقالی نقدی بوده که بیشترین تعداد را در بین سایر روش های توزیع یارانه به خود اختصاص داده است. مطالعات انجام شده هم چنین نشان می دهد که در حال حاضر نیز ۱۳۰ کشور با درآمد کم و متوسط، حداقل یک برنامه پرداخت نقدی بدون شرط دارند. از جمله مهم ترین دلایل اقبال کشورها به پراخت های نقدی، این است که در شرایط نامثلی غذایی زمزم، این برنامه ها در مقایسه با کمک های غذایی فوری سالیانه موثرتر و کاراتر است. ضمن این که به کاهش نابرابری اقتصادی نیز کمک می کند.

● تجارب یارانه ای جهان، درس هایی برای ایران

در سال جاری، براساس گزارش اخیر مرکز پژوهش های مجلس، احتمال به زیر خط فقر رفتن بین ۲۳ تا ۴۰ درصد مردم ایران بر اثر شوک تورمی ادامه دار و نیز عیان شدن معایب توزیع کالا به نرخ دولتی، ضرورت اتخاذ عاجل رویکرد حمایت از اقشار آسیب پذیر را بیش از پیش آشکار می کند. دولت در این زمینه کارهای بر زمین مانده ای دارد که به نظر می رسد به سرعت می باید آن ها را به فرجام برساند. شاید بتوان گفت اساسی ترین کار در این راستا، شناسایی دهک های ثروتمند و حذف آن ها از برنامه های یارانه ای کالاهای اساسی است. موضوعی که در کشورهای پیشرو در توزیع یارانه نیز جدی گرفته می شود. ضمن این که حذف دهک های درآمدا از لیست یارانه بگیران نقدی نیز تکلیف عقب افتاده دیگری در این راستاست. پس از مرحله شناسایی، می بایست کارایی و اثربخشی نظام توزیع یارانه ها را افزایش داد. به گونه ای که ضمن حفظ کرامت مردم، امنیت غذایی آن ها تامین شود. مطابق آن چه در گزارش هفته قبل و نیز همین گزارش بدان اشاره شد، به نظر می رسد راه اندازی هر چه سریعتر سیستم کالابرج الکترونیک می تواند در این زمینه راهگشا باشد. سامانه ای که به اذعان رئیس کل بانک مرکزی، آماده بوده و بکار گیری آن ها تنها معطل عزم دولت و مجلس است.

پرداخت های نقدی

به دو نوع مشروط

و غیر مشروط

تقسیم بندی می

شوند.نوع مشروط

این پرداخت ها،

عمدتاً ناظر به

استفاده خانوارها از

خدمات آموزشی،

تغذیه مدارس و نیز

خدمات بهداشتی

برای فرزندان و

افراد آسیب پذیر

مانند مادران

نوزادان است